

Theoloog des Vaderlands Samuel Lee: 'Vrijheid doe je samen'

Tekst en interview: Peter Siebe

Bevrijdingsdag 2020. Theoloog des Vaderlands Samuel Lee – gevlucht uit het Midden-Oosten – woont al bijna veertig jaar in het vrije Nederland. Hij heeft die vrijheid hoog, ook al is die ingeperkt door het coronavirus. Hoe vrij is Nederland als de vrijheid van meningsuiting wordt gebruikt om mensen met een andere cultuur belachelijk te maken? Zegt de Bijbel iets over vrijheid voor vandaag? Of over inperking van de vrijheid uit angst voor een dodelijke ziekte?

Het vertrekpunt voor dit interview nemen we in de eerste hoofdstukken van de Bijbel. Daar wordt verteld dat God hemel en aarde schiep en dat Adam en Eva in paradijselijke vrijheid leefden in de tuin van Eden. Eén ding mochten ze niet: eten van de boom van de kennis van goed en kwaad – dan zouden ze sterven. Maar ze deden het toch, zegt Genesis 3. Een greep naar vrijheid – met grote consequenties.

Zo'n 4 miljoen Nederlanders en ruim 2 miljard mensen wereldwijd noemen zich christen. Zij spiegelen hun leven aan de bijbelverhalen. Ze lezen over de bevrijding van het volk Israël uit de slavernij in Egypte. Eeuwen later mocht datzelfde volk, in 538 voor Christus, opnieuw de vrijheid in, zeventig jaar nadat ze voor straf naar Babel waren gedeporteerd door de koning van het Babylonische rijk. Weer eeuwen later trad Jezus van Nazareth op, die leefde en stierf om mensen te bevrijden van hun zonden (Matteüs 1:21).

Je zou denken dat de Bijbel dus een boek van bevrijding is. Klopt dat?

Voordat we dit natrekken: het openbare leven in Nederland is vrijwel tot stilstand gekomen uit angst voor het coronavirus. Dat is een enorme inperking van onze vrijheid.

'Het coronavirus heeft letterlijk en figuurlijk de bewegingsvrijheid van mensen beperkt, terwijl die is vastgelegd in artikel 13 van de Universele Rechten van de Mens', zegt Samuel Lee. 'Wat vanzelfsprekend leek, is ingeperkt of verboden, zoals je dierbaren of andere landen bezoeken. Het Nederlandse paspoort – waarmee je vrijwel overal kunt inreizen zonder visum – is nu zagezegd in quarantaine. Misschien kunnen we juist nu begrijpen hoe vluchtelingen en staatlozen zich voelen.'

Kom je in de Bijbel vergelijkbare situaties tegen?

'Vroeger waren er geen virologen en wisten mensen niets van virussen. Ze dachten meer in termen van rein en onrein. Maar als we in sommige bijbelteksten het woord *onrein* vervangen door *besmet*, wordt het een ander verhaal. In bijvoorbeeld Leviticus 11 staan regels over rein en onrein eten en de consequenties daarvan: "Als een dier van je vee doodgaat, dan is iedereen die dat dode dier aanraakt tot de avond onrein. En als iemand van het dode dier eet, moet hij zijn kleren wassen en is hij tot de avond onrein. Als iemand het dode dier opraapt, moet hij zijn kleren wassen en is hij tot de avond onrein." Dat is gewoon een ontsmettingsmaatregel. In hoofdstuk 13 staan hygiënevoorschriften rondom huidziekte. Wie zo'n ziekte heeft, heet onrein, of in termen van vandaag: besmet. Hij of zij moet apart gaan wonen, een doek voor zijn mond doen en roepen: "Onrein!" Ook al zijn deze regels duizenden jaren oud, ik herken ze wel tijdens deze coronacrisis.'

Dan nu terug naar vrijheid en het bijbelse paradijsverhaal. In Genesis 3 wordt het eten van de verboden vrucht door Adam en Eva negatief beschreven: het was ongehoorzaamheid aan God met ellendige gevolgen. Moderne denkers zien in die 'zondeval' iets goeds: door die daad werd de mens vrij.

'We komen in de problemen als we beginnen bij Genesis 3', vindt Samuel Lee. 'Bij het verhaal dat we hebben gezondigd tegen het goddelijke verbod, en dat de mens daarom slecht is. Maar de Bijbel begint met Genesis 1, de schepping van de wereld 'uit het niets' (*creatio ex nihilo*), zoals het vaak gezegd wordt. Ik – en ik niet alleen – zeg liever dat het geen *creatio ex nihilo* was, maar *creatio ex amore*, schepping uit liefde. God maakte alles, ook de mens, uit liefde, en zei dat het goed was. Het menselijke verhaal begint niet met 'slechtheid', maar met 'goedheid'. Daarom begint voor mij vrijheid bij de schepping, niet bij de val!'

Als alles 'goed' was, zijn we dus ook als vrije mensen geschapen?

'Vrijheid begint altijd met gemaakte afspraken. Afspraken mét grenzen. Vrijheid is niet: alles kunnen doen wat je maar wilt. Vrijheid is het samen-leven van mensen met sociale en morele afspraken. Een sociaal contract, zoals de 18e-eeuwse Franse filosoof Jean-Jacques Rousseau het noemde. Die afspraken houden in dat mensen elkaar respecteren en hooghouden. Dáár begint vrijheid!

Menselijkheid houdt in: je mag alles doen, je mag alles aanraken, alles benoemen, maar er is één boom – of je dat verhaal uit Genesis 3 nou symbolisch opvat of letterlijk – waar je niet aan mag komen. God gaf via dat verbod om de vruchten van die boom te eten aan: "Let op, er zijn wel grenzen." Grenzen aan hebzucht, bijvoorbeeld. Persoonlijke vrijheid begint met gemaakte afspraken met God, jezelf en je medemens. Die bakenen het speelveld af. Het schenden van deze afspraken is naar mijn mening het begin van zonde. Zonde is het schenden van de vrijheid. Het verbreekt je harmonie met God, met jezelf en met je medemens.

Die vrijheid-binnen-grenzen geldt ook voor onze omgang met de natuur. God stelde de mens aan om te 'heersen' over de natuur, zegt Genesis 1. Het gaat hier om goed beheer, rentmeesterschap, niet om machtsuitoefening. Je kunt dus niet doen met de natuur wat je maar wilt. En ook niet met mensen die heel anders zijn dan jij. Dat is geen vrijheid. Die boom uit het paradijs is een symbool dat ons wil zeggen: vrijheid is mooi, maar heeft grenzen. Je moet de vrijheid delen met anderen.'

Vrijheid is in onze moderne samenleving: zelf bepalen wat je zegt en doet. Autonom zijn: zelf uitmaken wat je doet en zelf de normen kiezen waar je je aan houdt. Doen wat je wilt. Soms wordt er nog wel aan toegevoegd: zolang het de ander niet schaadt.

'Die toevoeging "zolang het de ander niet schaadt", dáár gaat het om. Er is een grens aan. Dat is precies wat die boom uit het paradijs ons wil zeggen! Vrijheid moet je altijd delen met elkaar. Als je een ander schaadt, is dat een negatieve vorm van vrijheid.'

Ik kwam het woord 'vrijheid' 67 keer tegen in de Bijbel (Nieuwe Bijbelvertaling) en 'bevrijden' en 'bevrijding' 225 keer. Best belangrijk dus.

'De Bijbel vertelt het verhaal van het Joodse volk, als prototype, als voorbeeld en inspiratiebron voor andere volken. Het Joodse volk ontstond binnen een imperium – het oude Egypte – en op een gegeven moment voelden de machthebbers van dat imperium zich daardoor bedreigd. Het gevolg was discriminatie, racisme en onderdrukking. Daaruit werd het volk Israël bevrijd onder leiding van Mozes. Israël mocht vertrekken naar een eigen land met een eigen staat. En juist toen gaf God met klem de Israëlieten mee dat ze nooit mochten vergeten dat ze zelf onderdrukt waren geweest en daarom anderen ook niet mochten onderdrukken; dat ze zelf vreemdelingen waren geweest, en dus migranten niet mochten onderdrukken (Exodus 22:20). God gaf allerlei regels over hoe Israëlieten moesten omgaan met elkaar én met vreemdelingen. Ook daar zie je weer het belang van afspraken. Dit verhaal is sinds eeuwen een inspiratiebron voor talloze andere volken die onderdrukt werden en worden.'

Is het de Israëlieten gelukt om met die afspraken een land zonder onderdrukking op te bouwen?

'Nou, er ging helaas toch wel van alles mis. Daarom hadden de profeten uit latere tijden het altijd over gerechtigheid. Vrijheid en gerechtigheid zijn broer en zus. Waar vrijheid is, is gerechtigheid; waar geen gerechtigheid is, is geen vrijheid. De profeten hebben de Joodse koninkrijken Juda en Israël continu bekritiseerd omdat er niet gezorgd werd voor de weduwen, de wezen, de migranten en de armen. Beide koninkrijken zijn gevallen en de inwoners zijn weggevoerd in ballingschap. Dat was een oordeel van God, zeiden de profeten.'

Toch mochten de Joodse ballingen na 70 jaar weer terug naar hun eigen land.

'Die gebeurtenis is heel belangrijk. Nadat Babylon (in 539 voor Christus, red.) was veroverd door de Perzische koning Cyrus de Grote, mochten alle gedeporteerde volken terug naar hun eigen land. Dat

besluit is opgetekend op de zogenaamde 'Cyruscilinder'. Een cilinder van klei met die proclamatie van Cyrus. Deze verklaring wordt wel beschouwd als één van de verre voorlopers van de rechten van de mensen. Cyrus heet in het Oude Testament koning Kores en wordt zelfs 'gezalfde van God' genoemd, een soort Messias dus (Jesaja 45:1). Dat is nogal wat!

Lee wijst naar zijn bureau: 'Kijk, die Cyruscilinder staat op mijn bureau. Nou ja, een replica, anders zou ik miljonair zijn... Het origineel berust in het British Museum.'

Een paar eeuwen later werd het Joodse land bezet door de Romeinen. Hoe stond het er toen voor met de vrijheid, in de tijd dat Jezus werd geboren?

'Niet best. Juist daarom is het veelzeggend dat Jezus' optreden begon met het verkondigen van vrijheid! Lucas 4:16-19 vertelt dat Hij in de synagoge in Kafarnaüm voorlas uit Jesaja 61, een tekst die terugwijst naar het zogenaamde Jubeljaar uit Leviticus 25. Dat was elk 50^e jaar; dan moesten slaven worden vrijgelaten, schulden worden kwijtgescholden en kregen de oorspronkelijke eigenaren hun land terug.

Jezus zegt dan in Lucas 4 over zichzelf: "De Geest van de Heer rust op mij, want hij heeft mij gezalfd. Om aan armen het goede nieuws te brengen heeft hij mij gezonden, om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven, om een genadejaar van de Heer uit te roepen." Zijn preek was dus een boodschap van vrijheid voor iedereen! Vrijheid niet alleen voor de Joden, ook voor bijvoorbeeld de Samaritanen (een religieuze gemeenschap met andere rituelen dan de Joden, die ook in Palestina woonde, red.). Daarom raakte Hij in conflict met de farizeeën, die zichzelf zagen als de enige echte, orthodoxe Joden. Jezus pakte hun manier van denken keihard aan: hun exclusiviteit en zelfverheffing. En dat terwijl Hij zelf geboren was in het onbetekenende Betlehem en opgegroeid was in een uithoek van het land.'

Wat voor vrijheid bedoelde Jezus, toen Hij in die synagoge preekte?

'Volgens mij bedoelde Hij vooral *geestelijke vrijheid, innerlijke vrijheid*. Wanneer je innerlijk niet vrij bent, kun je ook niet vrij leven. Racisme bijvoorbeeld kun je wel bestrijden met wetten, maar daarmee raak je het niet kwijt. Het zit in het hart van mensen. Om daar vrij van te worden, moet je eerst *innerlijk bevrijd* worden, een soort hartoperatie ondergaan. Je moet bevrijd worden van wat jou bindt. Dat kan een traditie zijn die onderdrukkend werkt of die je oogkleppen oplevert. Dan is het opvallend dat Jezus ons leert bidden: "Onze Vader in de hemel" en niet "Mijn Vader in de hemel". Dat is een bevrijdend statement van jewelste! Jezus zegt daarmee dat God niet alleen *jouw* Vader is, maar *onze* Vader, dus ook de Vader van de Samaritanen en de Grieken. En in onze tijd ook van de moslim en de boeddhist. Hij houdt van iedereen!'

Wat kan onze vrijheid belemmeren?

'Daar staat het Onzevader vol mee. "Geef ons vandaag ons dagelijks brood": dat gaat over ons economische systeem en onze hebzucht. Ons dagelijks brood – meer niet. Daar hebben we die boom

uit Genesis weer: ga niet verder dan wat je nodig hebt, praktiseer geen hebzucht. “Vergeef ons onze schulden”: dit doet mij beseffen dat zonde niet alleen iets persoonlijks is, maar ook iets collectiefs. Het zit ook in beknellende systemen, culturen en omgangsvormen.

Dat soort systemen doorbrak Jezus voortdurend. Johannes 4 beschrijft bijvoorbeeld dat Hij een Samaritaanse vrouw ontmoette bij een bron. Een ontmoeting met een dubbel probleem: zowel met een vrouw als met een Samaritaan mocht Jezus als Jood niet omgaan. Toch vroeg Jezus haar om water voor Hem te putten. Denk je echt dat Jezus water nodig had? Als dat zo was, had Hij het best zelf kunnen putten. Nee, Hij stelde die vraag om dwars door die culturele en religieuze blokkade te breken. Dat was bevrijdend.

Zo ging Hij ook om met melaatsen, de outcasts van die tijd. Vergelijkbaar met mensen van nu die het coronavirus hebben. Wat een angst voor Chinezen en Japanners kwam er naar boven! Angst kan mensen gevangenhouden. Angst voor anderen kan gevoed worden door tradities of leefregels die op zich goed zijn maar verkeerd toegepast worden. Door die angst gun je de ander z'n vrijheid niet. Vrijheid is altijd gedeeld, nooit iets van één mens of één groep tegenover de ander. Als je op die manier de Bijbel leest, kom je elke keer tot nieuwe inzichten.'

Is daarmee alles gezegd over vrijheid in de Bijbel?

'Nee, ik wil het nog hebben over de apostel Paulus. Die schrijft in 1 Korintiërs 10:23: “U zegt: ‘Alles is toegestaan.’ Zeker, maar niet alles is goed. Alles is toegestaan, maar niet alles is opbouwend. Wees niet op uzelf gericht, maar op de ander.” Dit is een van mijn favoriete bijbelteksten. Dit ademt vrijheid! Deze uitspraak vat alles samen wat ik weet over vrijheid en over Jezus. Is het opbouwend om een cartoon te maken van een profeet van het geloof van iemand anders? Om het geloof van anderen belachelijk maken om je vrijheid van meningsuiting te demonstreren? Ik vraag het me af. Maar ik zeg er meteen bij: dat geldt voor beide kanten. Migranten moeten beseffen: “Ik ben nu in Nederland en hier gelden grenzen en vrijheden die ik moet respecteren.” Daar komen we weer bij de boom uit Genesis. Als jij als migrant hier in Nederland je tempel of moskee mag bouwen, gun mij dan dat er in jouw land een kerk gebouwd mag worden; sta dan bijvoorbeeld ook naast een christen of een andersgelovige die vervolgd worden in jouw land.'

Bedoel je dat moslims dus gewoon moeten accepteren dat we elkaar in Nederland een hand geven bij de begroeting?

'Niet per se. Ook degene die de hand uitsteekt kan respecteren dat de ander dat niet wil. Het is goed om na te gaan of het wel of niet schadelijk is om over de grens te gaan van de vrijheid van de ander. Als je vriendschap wilt opbouwen, kan het nuttig zijn om te respecteren dat de ander je geen hand geeft. Maar dat geldt ook voor die ander. Ook die moet nadenken of hij jouw vrijheid dient. Je moet van beide kanten geven! Iemand zei een keer tegen me dat we in Nederland hoofddoeken zouden moeten verbieden. Ik zei tegen hem: “Dat kan een wet opleveren die élk religieus symbool verbiedt. Dus ook jouw kruisje of jouw duif. Wil je dat? Je graaft een kuil voor een ander en valt er zelf in.” Het lijkt mij beter om samen de vrijheid te delen.'

Moeten we dan alles maar tolereren in ons land?

'Zeker niet. Juist daarom zijn morele en wettelijke grenzen nodig. We moeten eerst weten wat onze eigen grenzen zijn. En daarna moet er van beide kanten de welwillendheid zijn om uit te zoeken hoe de vrijheid van de een niet schadelijk zal zijn voor de ander. Als op een school christelijk of islamitisch extremisme wordt onderwezen is dat schadelijk. Dat moeten we niet tolereren. Ik heb joden en moslims onder mijn vrienden, maar vrijheid doe je sámen. Je kunt vrijheid niet dicteren of dwingend aan iemand opleggen. Vrijheid kan niet bestaan als daarmee iemand anders pijn lijdt. Vrij ben je samen – of je bent het niet!'

Sinds de jaren zestig is in de westerse wereld individuele vrijheid voorop komen te staan. De vrijheid om bijvoorbeeld anders geaard te zijn of je anders te gedragen dan de mensen om je heen.

'Individuele vrijheid staat nooit los van de vrijheid van de gemeenschap. Mensen zijn kuddedieren; ze leven niet op een eiland. Individuele vrijheid is een modern verschijnsel, maar de koppeling tussen individu en gemeenschap is er al in het Nieuwe Testament. Toen mensen tot geloof in Jezus kwamen uit andere volken dan het Joodse volk, ontstonden er spanningen. Moesten zij besneden worden of niet? Moesten ze zich aan regels houden over rein en onrein eten of niet? Paulus liet het vrij. Wie het wil doen, moet het vooral doen, zei hij, maar houd rekening met elkaar. Als jouw overtuiging en gedrag je naaste pijn doen, doe het dan even niet. Misschien ben ik naïef of idealistisch, maar als we dat in ons land zouden doen als 'nieuwe' en 'oude' Nederlanders, zou Nederland er mooier uitzien.'

Dat kan zijn, maar vrouwen in de tijd van de Bijbel waren toch behoorlijk onvrij?

'Dat klopt. Wanneer je het Oude Testament leest kun je die indruk krijgen. Ik moet dus – helaas – zeggen dat de Bijbel ook gebruikt kan worden voor onderdrukking. Mensen met kwade bedoelingen kunnen genocide op andere volken legitimeren met de verhalen uit het Oude Testament. Ik lees deze verhalen als geschiedschrijving, opgetekend door schrijvers. Daarom betwijfel ik of God die genocide bevolen heeft. God zegt immers ook "Gij zult niet doodslaan." Dat strookt niet met een goddelijke moordopdracht. Ik zie hier de menselijke factor in de bijbelverhalen. Ook een terrorist als Osama Bin Laden zou zeggen dat het Gods wil was dat hij de Twin Towers liet instorten. Maar dat is nou net de vraag.'

Er staan ook andere verhalen in het Oude Testament. Bijvoorbeeld in 2 Koningen 6, waar een vijandig leger door de koning van Israël afgeslacht dreigt te worden. Totdat de profeet Elisa zegt: 'Nee, geef ze te eten en te drinken en laat ze naar huis gaan'.

'Precies. En, veelzeggend: deze profeet ging daarmee in tegen de heersende opinie. Zo'n geluid is ook in onze tijd nodig. Ook nu doen mensen van alle religies in Gods naam anderen pijn en doen ze hen onrecht aan.'

Toch heeft de kerk door de eeuwen heen mensen onderdrukt. De Saksen moesten zich gedwongen bekeren, er waren kruistochten tegen moslims, priesters en dominees oefenden macht uit, voorbehoedsmiddelen mochten niet. Is de bijbelse boodschap dan wel zo bevrijdend?

'Het is geen *rocket science* om te begrijpen dat er in West-Europese landen zo'n afkeer van religie is ontstaan. De macht van de kerk, de macht van de Bijbel – "dit zegt de Bijbel erover, dus zo is het" – het fundamentalisme van de Nashville Verklaring: dat alles heeft ertoe geleid dat mensen denken: "Er is niks veranderd, bekijk het maar met je geloof."

Denk ook eens aan de zending en missie uit de afgelopen eeuwen. Daar zat een koloniale houding in: "Wij zullen de mensen in Verwegistan beschaving brengen, wij vertellen hun wat het evangelie is en wie God is." Denk ook aan de slavernij. Sommige christelijke organisaties lieten destijds de bijbelteksten over het vrijlaten van slaven weg uit hun bijbeleditie. Die teksten waren een bedreiging voor hun business. Zo'n bijbel ligt in een museum in Washington D.C. (Zie: https://www.youtube.com/watch?v=0_No-l72AsQ). Voor alle religies geldt: als je niet uitkijkt, kun je de tekst van je heilige boek op foute manieren gebruiken.'

Wat moet er gebeuren om de bevrijdende kracht van de Bijbel weer boven water te krijgen?

'We moeten naar elkaar luisteren. De schrijvers van bijvoorbeeld de Nashville Verklaring hebben het recht op hun ideeën. Ze mogen tegen iets zijn. Maar als je tegen iets bent, maakt uit hoe je dat verwoordt. De lading van deze Verklaring veroorzaakte pijn bij een grote groep mensen. Daar heb ik moeite mee. Vrij zijn betekent geven en nemen, over en weer, en dat gebeurt vaak niet. Ook niet tussen orthodoxe en vrijzinnige christenen.

In de sociale media lees ik weleens berichten als: "10.000 moslims in het Midden-Oosten zijn christen geworden. Prijs de Heer!" Mij irriteert dat. Waarom heb je het over "moslims"? Er zijn 10.000 mensen tot geloof in Jezus gekomen. Het feit dat je ze moslims noemt, verraad dat je concurreert met hun religie, dat je daar mogelijk een aantal vooroordelen over hebt en denkt: "Zie je wel, wij hebben ze bekeerd. Wij zijn beter."

Hetzelfde bezwaar heb ik tegen de term “joods-christelijke traditie”. Niet zo lang geleden hadden we het alleen maar over onze “christelijke” traditie. Met die nieuwe term zetten we ons af tegen de islam. Maar waarom? Moet je per se, als je van joden houdt, moslims haten? Moet je, als je van moslims houdt, joden en christenen haten?’

Ik hoor zoveel mitsen en maren. Is de Bijbel nou wel of niet een boek van bevrijding?

‘Ik vind de Bijbel geen boek van bevrijding of van onderdrukking . Je kunt er beide kanten mee op. Het is maar net hoe je de teksten leest en toepast.’

Maar is de boodschap van die bibliotheek-van-boeken nu wel of niet bevrijdend?

‘Daar kan ik geen ja of nee op zeggen. Je kunt door de Bijbel heen de rode draad van bevrijding zien. Maar tegelijkertijd lees je van onrecht. Waar bevrijding nodig is, heerste onrecht. Je kunt met de Bijbel in de hand apartheid of slavernij goedkeuren óf er juist tegen in opstand komen. De Bijbel bevat de boodschap van God, maar niet elk woord ervan is rechtstreeks door God geïnspireerd. Bij de bijbelschrijvers speelt de factor interpretatie altijd mee.’

Religie maakt mensen onvrij, hoor je vaak. Christenen moeten zich aan regeltjes houden (geen drank, geen seks voor het huwelijk, niet werken op zondag) en geloven dat God wat van hen wil.

‘Ik begrijp heel goed dat mensen er geen zin in hebben om in zulke systemen te functioneren. Generaliserend gesproken hebben christenen dat aan zichzelf te wijten. Vaak hebben we de regels en het systeem belangrijker gemaakt dan het menselijk leven. De kerk verzette zich regelmatig tegen nieuwe inzichten, wat leidde tot een tegenstelling tussen geloof en wetenschap. Maar regels zijn voor mij niet de kern van mijn geloof. Jezus bracht geen systeem van wat je wel of niet mag denken of doen.’

Wat bracht Hij dan wel?

‘Jezus kwam ons er juist van bevrijden. Hij tilde ons boven deze systemen uit. Neem het verhaal van zijn verleiding in de woestijn. Toen Hij honger had, zei de duivel: “Maar je kunt van die stenen toch brood maken?” Voor mij staat dat voor het economische systeem. De volgende verleiding was dat hij Jezus alle koninkrijken van de wereld liet zien: “Die geef ik allemaal aan jou als je mij aanbidt”. Dat staat voor het politieke systeem. De derde verleiding was dat de duivel Jezus vroeg van het tempeldak af te springen, want engelen zouden Hem wel opvangen. Dat staat voor religie. Die drie machten, economie, politiek en religie, zijn een gemene drie-eenheid, waar mensen vaak in vast komen te zitten. Jezus komt ons van die systemen bevrijden. Hij zegt: “Heb je naaste lief, ook de Samaritaan, denk niet zwart-wit of grijs, maar zie alle kleuren van de regenboog.” Jezus wil ons niet in een hokje hebben, maar bevrijdt ons juist van onze hokjesgeest.’

Maar Jezus zei wel: ‘Ik ben de weg, de waarheid en het leven, niemand komt tot God dan door mij’.

Wie niet gelooft, gaat verloren of naar de hel. Daar zit weinig vrijheid in en het sluit mensen uit.

‘Inderdaad noemt Jezus zichzelf de enige weg naar God. Ik zeg altijd: er is maar een weg naar de Vader en dat is door Jezus, maar er zijn miljoenen wegen die ons naar Jezus Christus kunnen leiden. Zelfs vanuit andere religies kun je tot Jezus komen. Dit gaat al onze hokjes en vakjes te buiten. Ik ken mensen die via de Koran bij Jezus uitkomen.’

In onze Nederlandse samenleving mag heel veel. Abortus, euthanasie, het homohuwelijk, interseksualiteit ... We tolereren en gedogen van alles. Is Nederland daarmee een vrij land?

‘Pijn is altijd absoluut, vrijheid is altijd relatief. Ik kom uit een onvrij land waar je geen eigen mening mag hebben. Bloggers worden opgepakt. Nederland is echt een vrij land. (Met zachte stem:) Ik dank God iedere dag – ik overdrijf niet – dat ik in Nederland woon. Je moest eens weten wat ik meegemaakt heb – en anderen hebben nog veel ergere dingen meegemaakt. Ik dank God voor de vrijheid die hier is. Voor mij is vrijheid even belangrijk als water en lucht. Mijn thuis, mijn moederland is de plek waar ik vrij ben: hier.’

Hoe vier jij 75 jaar vrijheid?

'Uit de grond van mijn hart zeg ik: neem vrijheid nooit vanzelfsprekend. Vrijheid heeft altijd een prijs. Helaas moet vrijheid altijd geclaimd worden. Voor onze vrijheid hebben mensen gevochten en hun leven gegeven. Besef dat het niet vanzelfsprekend is dat je op sociale media alles kunt zeggen zonder dat je ter dood veroordeeld wordt.'

Hoe doe je dat: vrijheid niet vanzelfsprekend nemen?

'Eén: wees waakzaam. Twee: wees bereid je vrijheid met elkaar te delen. Drie: kom uit het rechts-links-schema. Ook al hou je van het vrije Nederland, daarmee hoeft je andere samenlevingen nog niet te haten. Rechts heeft toch niet het alleenrecht om van Nederland te houden? Gun elkaar ruimte.'

Waarvoor moeten we waakzaam zijn?

'Dat onze vrijheid niet in de handen van extremisten valt, noch van links noch van rechts, noch van jihadisten. Ik heb daar niks mee. Ik hou het bij Jezus en zijn Bergrede.'

Wat kunnen moderne Nederlanders dan hebben aan Jezus en die Bergrede?

'Lees die toespraak maar eens in Matteüs 5: deel met elkaar; scheer mensen niet over één kam; gooi niet het kind met het badwater weg. Generaliseer niet, maar bekijk elk geval op zich. Niet zo lang geleden deden mensen dat wel en de consequenties waren vreselijk. Miljoenen doden in de Shoah. Dein niet mee op de golven van de sociale media, maar denk voor jezelf. Misschien gun jij een ander zijn vrijheid niet. Besef dan dat jij op een gegeven moment ook jouw vrijheid kwijt bent. We kunnen denken dat we een modern land zijn en dat het bij ons niet mis kan gaan. Vergeet dan ook de natuur niet. Bijvoorbeeld: Australië is heel strikt met vluchtelingen binnenlaten, maar Australiërs moesten eerder dit jaar zelf vluchten vanwege de bosbranden. Ook de natuur heeft vrijheid nodig. Zij stelt ons grenzen die we moeten respecteren. Wat gebeurt er als Nederland last krijgt van de stijgende zeespiegel? Gaan 'oude' en 'nieuwe' Nederlanders dan samen op de vlucht naar Afrika?'

Je komt uit een onvrij land. Wanneer werd jij vrij?

'Ik werd in mijn denken en in mijn hart vrij toen ik in Nederland kwam. Ik kon schrijven en publiceren wat ik wilde. Maar ik had vanbinnen veel haat: tegen onrecht en tegen God. En ik had een sombere kijk op het leven. Innerlijk was ik niet vrij. Dat kwam pas toen ik de persoon Jezus leerde kennen.'

Tekst en interview: Peter Siebe, Nederlands Bijbelgenootschap, 5 mei 2020